

BESZÉLGETÉS RÁDULY GYÖRGGYEL

Filmes múltunk jövője

SZEKFÜ ANDRÁS

A MEGÚJULÓ MAGYAR NEMZETI FILMARCHÍVUM IGAZGATÓJA A KORSZERŰ NYUGAT-EURÓPAI ARCHÍVUMI GYAKORLATOT KÍVÁNJA MEGHONOSÍTANI MAGYARORSZÁGON.

Ráduly György az elmúlt tizenhárom évben forgalmazóként, DVD kiadóként és producereként dolgozott Franciaországban. 2007 és 2012 között munkatársaival több dokumentumfilmet is készítettek a francia televíziónak. 2004-től Szabó István, Tarr Béla, Mézáros Márta filmjeit adták ki, Makk Károlytól a *Szerelem* jelent meg. Krzysztof Zanussi és más lengyel rendezők filmjeit is népszerűsítették.

• Hogyan került Franciaországba?

1996-ban egy francia állami ösztöndíjjal kerültem Franciaországba, közgazdasági tanulmányokat folytattam. 2000-ben diplomáztam, közgazdász főiskolai végzettségem van. 2000 és 2004 között francia-magyar külkereskedői munkát folytattam, de ennek még nem volt köze a filmhez. Filmrajongó voltam, a franciák *amateur*-t mondanak, aki valaminek a szerelmese.

2004-ben a sors hozott össze a Clavis Films nevű céggel, akik akkor kezdtek el kelet-európai, de főleg magyar filmek DVD-kiadásával is foglalkozni. Egy hirdetésben magyarul beszélő, a klasszikus filmeket ismerő fiatal munkatársakat kerestek.

Rögtön utána néztem az interneten, hogy mi ez a vállalat. Ez egy nagy múltú cég volt, 1958-ban alapította egy Lucy Ulrich nevű producernő, akinek az első munkája Armand Gatti filmje, a *L'enclos* (*Bekerítve*, 1961), ez volt az első francia nagyjátékfilm a koncentrációs táborok világáról. Később a Clavis Films Julien Pappéhoz került, aki a filmtrükkök és a filmrestaurálás klasszikusa volt. Ahogy megláttam ezeket az információkat a Clavis Films-ről, rögtön náluk akartam dolgozni. Ma Simon Sándor a tulajdo-

nosa a cégnek, aki a hetvenes években Halász Péter lakásszínházában játszott, és 1980-ban hagyta el az országot.

Felvettek, elkezdtük csinálni, különböző filmfesztiválokat szerveztünk, párizsi és vidéki eseményeket a filmek körül, aztán évek alatt kialakítottuk azt a franciaországi szakmai kapcsolatrendszert, amelynek segítségével egyre hatékonyabban tudtuk ezeket a filmeket terjeszteni az országon belül. 2010-ben létrehoztunk egy mozitermet a párizsi Magyar Intézet alagsorában, ami jelenleg is egy működő vetítőterem.

2014 tájékan úgy tűnt, hogy a magyar filmklasszikusokat ismét forgalomba lehet hozni, és akkor a MaNDÁ-tól vásároltunk filmjogokat. 2014-15-ben már tucatnál több magyar filmet jelentettünk meg. 2015-ben egy nagyon érdekes dolog történt: a *Szegénylegények* ötvenedik évfordulója alkalmából az az ötletünk támadt, hogy Jancsó Miklóstól megjelentetünk egy nagyobb DVD kiadványt, illetve megpróbáljuk a *Szegénylegények* digitálisan restaurált kópiáját Franciaországban a mozikban forgalmazni. Abban az évben a Filmunió ezt a restaurált verziót ajánlotta a cannes-i filmfesztivál klasszikus szekciójába. Mi ezt azzal támogattuk meg Cannes-ban, hogy vállaljuk a film további moziforgalmazását, ami lényeges szempont volt a cannes-i programtervezők számára. Ők szeretik azokat a filmeket beválogatni, amelyeknek lesz utóélete. A Cinémathèque Française-vel tárgyaltunk egy Jancsó életmű retrospektíva megrendezéséről, és elkezdtünk ezen közösen dolgozni. A kópiákat a MaNDA bocsátotta rendelkezésre, de a franciaországi promócióban, a filmek feliratozásában, az események

megszervezésében a Clavis Filmmel vettünk részt. A tíz lemezes Jancsó DVD-t az eseménnyel egyidőben kellett kihozni. Egy hónapon keresztül vetített a Cinémathèque Françoise Jancsó-filmeket, húsznál több játék-, rövid- és dokumentumfilmet.

• *Tehát ez jóval több film volt, mint ami a DVD kiadványba bekerült...*

Jóval több, ez egy nagyon gazdag válogatás volt, és a látogatottsága is elérte a tízezer főt, ami jelentős, a Cinémathèque is nagyon meg volt elégedve. Ráadásul pont ebben az időben jelent meg (tőlünk függetlenül) Emile Breton Jancsó-monográfiája (*Miklos Jancso : Une histoire hongroise*) – a rendezvény és a könyv promóciója segítette egymást. Sikerült a felújított *Szegénylegényeket* a francia mozikba is eljuttatni, Párizs mellett több vidéki városban is voltak vetítések. Ahhoz képest, hogy ez egy 1965-ös, fekete-fehér, magyar film, az elért 5000 néző szép eredménynek számít.

Ez volt a munkánk! Egy speciális, szűk piaci résben dolgoztunk, folyamatosan együtt kellett dolgozni az alkotókkal, elmenni a közönséghez, a filmeket folyamatosan kísérni az életútjukon, és mindezt persze nagy örömmel tettük. Nem nagyon tudtuk volna megengedni magunknak azt a luxust, hogy egy nagyobb összegű marketinggel, távirányítással végezzük a forgalmazást. Összesen most már 45 magyar film van a Clavis katalógusában.

A tavalyi évben a DVD kiadás mellett majdnem ugyanakkora eseményt sikerült Makk Károly filmje, a felújított *Szerelem* köré szerveznünk.

• *Ezek valóban szép eredmények. És ekkor Ön látott egy másik hirdetést?*

A *Szerelem* cannes-i vetítése idején elkezdtünk beszélgetni a Magyar Nemzeti Filmalap vezérigazgatójával, Havas Ágnessel arról, hogy az akkor még MaNDA néven futó Magyar Nemzeti Filmarchívum korszerűsítésére, nemzetközi promóciójára milyen ötletek lehetnek. Szeptember elején felkért engem arra, hogy az ezzel kapcsolatos gondolataimat vessem papírra, segítsék neki egy olyan tervet megírni, ami a Filmarchívum átszervezését, a Filmalap struktúrájába integrálását, a Filmarchívum modernizálását célozza. Elkészítettem ezt a dolgot, amelynek a stratégiai része négy alapvető pillérré épült. Az első a gyűjteményi tevékeny-

Kertész Mihály.
Tolonc
(Berky Lili)

ség fenntartása és kibővítése, a második egy hosszútávú film digitalizálási és restaurálási program beindítása, a harmadik volt az üzletfejlesztés, a belföldi és a külföldi terjesztés élénkítése, a negyedik pont pedig az oktatási terület újraélesztése. Ebben még nem volt költségvetés, ez egy elvi tervezés volt. Az elmúlt tizenhárom év tapasztalatai alapján írtam, bemutattam, hogy ez hogyan működik Franciaországban, hogyan működik Angliában, Hollandiában. Arról szolt, hogy a magyar nemzeti filmvagyont hogyan lehet a leghatékonyabban eljuttatni a közönséghez, illetve hogyan lehet ezeknek a hosszú távú megőrzését biztosítani, korszerűen.

Májusban a budapesti Francia Intézetben Kerékgyártó Yvonne-nal közösen megszerveztünk egy nemzetközi konferenciát, ahol egybevetettük a magyar, a francia és a holland tapasztalatokat.

A dolgozat leadása után a konkrét tervezésbe bekapcsolódott a MaNDA két munkatársa is. Fazekas Eszter a filmrestaurálásra vonatkozóan és Kurutz Már-

ton a gyűjteményi munkával kapcsolatban tettek konkrét javaslatokat. Decemberben Párizsban dolgoztam a Szerlem mozibemutatójának előkészítésén, amikor megjelent egy kormányhatározat arról, hogy a tervezetet a Minisztérium elfogadta és a Filmarchívum a Filmalap részeként fog tovább működni. Ez azt jelentette, hogy az általunk megírt tervhez megfelelő forrásokat fognak rendelkezésre bocsátani. A végleges költségvetés 2017-re 806 millió forint. Ebből 300 milliót ítétek meg a digitalizálásra és filmrestaurálásra.

• *Mi változik és mi folytatódik a MaNDA eddigi tevékenységeiből és szerkezeti felépítéséből?* Az elmúlt években a MaNDÁ-ból hallatlan ambíciózus terveket hallottunk a teljes magyar kulturális örökség digitalizációjáról, és mint ha ennek csak egy apró függeléke lett volna a filmarchívum. A neve is ezt mutatta: Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet.

Én is figyelemmel kísérem ezt az elmúlt öt évet és tudom, hogy az „és Filmintézet” jutott csak a filmekre. A

MaNDA korábbi tevékenységeit három utódintézmény viszi tovább. Minden, ami a kulturális értékek digitalizációja, az Országos Széchényi Könyvtárban folytatódik. Az ózdi élménypark üzemeltetése a Forum Hungaricum nevű, állami tulajdonban lévő kft. feladata lesz. Az idén hatvan éves filmarchívum tevékenységei, személyi állománya és infrastruktúrája Magyar Nemzeti Filmarchívum néven a Magyar Nemzeti Filmalap egyik igazgatóságaként működik tovább.

• *Az Ön terveinek első pontja a gyűjteményi tevékenység. Van a múltbeli filmek állománya, néha még ez is örvedetesen gyarapszik, elveszettnek hitt filmek kerülnek meg, és vannak az új filmek. A mai, piaccgazdasági körülmények között és a digitalizált technika mellett mi itt az archívum feladata?*

A rendelet értelmében a Filmarchívum gyűjti az összes, részben vagy egészben Magyarországon gyártott és

Magyarországon forgalomba került filmek kötelesepéldányait. Ezek kizárólag megőrzésre kerülnek ide, forgalmazási joga hozzájuk a Filmarchívumnak nincsen. Kutatás céljára megmutathatjuk a kópiákat a kutatók számára.

• *Hogy néz ki ma fizikailag egy kötelesepéldány?*

Ami 35 mm-es filmre készül, abból kapunk egy teljes kópiát. Ami digitálisan készül abból LTO szalagon vagy DCP-vel kapunk példányt. Kialakult gyakorlat van az elektronikus formájú kötelesepéldányok befogadására.

• *Mit lehet fejleszteni a gyűjteményi tevékenységen?*

A múltbeli állomány is bővül, és nem is olyan szerény mértékben. Külföldről kerülnek elő elveszettnek hitt magyar némafilmek. De Magyarországon is számos olyan intézmény van, amelyik tárol korábban ott készült filmeket. Ilyen volt például a KözDok gyűjteménye, vagy a MAHIR reklámfilmjei. Mivel ezekkel ma már senki nem tud mit kezdeni, bekerülnek az archívumba megőrzésre és feldolgozásra. Ez a dokumentumfilmekből, híradókból, ipari filmekből, reklám és oktatófilmekből összegyűlt állomány elképesztően nagy, a feldolgozása folyamatos, állandó munka. Ezek a filmek rendkívül fontos kordokumentumok, ezek alapján bepillantást nyerhetünk abba, hogy milyen fejlettségi szinten voltak az egyes vállalatok bizonyos korszakokban, milyen munkaszervezés mellett dolgoztak, illetve hogyan éltek az emberek a korábbi évtizedekben.

• *Ma is kerülnek elő ilyen gyűjtemények?*

Hogyne. Például a Közlekedési Múzeum átalakulása miatt hozzánk került a filmgyűjteményük. Ez ott évtizedekig érintetlenül állt a raktárban, most bekerült ide, és az archivátor kollégáim dolgoznak rajta. Megtekintik, adatbázisban rögzítik a filmek jellemzőit, mind a tartalomra, mind pedig a hordozó állapotrara vonatkozó információkat, amelyek révén az állomány a továbbiakban kutatható lesz. Ez jelenleg a fizikai példány kutathatóságát jelenti, hiszen többnyire filmekről beszélünk. Nagyon sok filmkészítő produkció keres részleteket, snitteket az ilyen filmekből, ezt ma nem egyszerű intézni. Az állománynak talán negyede van digitalizálva. A teljeskörű digitalizáció révén felgyorsulhat az állomány bemutatása a közönségnek és a szakmai hasznosítás is. Ehhez egy médiaszerver és egy nagy-

kapacitású szalagos tárolórendszer kiépítése szükséges. Ezzel teljesül a biztonságos megőrzés, és megvalósulhat egy gyors, online hozzáférés a közönségnek, a kutatóknak és az üzleti partnereknek.

A feldolgozásra váró filmes anyagban még rengeteg meglepetésre bukkanhatunk, aminek bizonyítéka a pár héttel ezelőtt Amszterdamban megtalált *Munkászubony* című némafilm, ami az egyetlen olyan film, amelyben Hegedűs Gyula játékát láthatjuk. Ennek a hazahozatala folyamatban van, digitálisan fel fogjuk újítani. Az *utolsó hajnal* Kertész Mihálytól szintén az amszterdami filmmúzeumban van. A világszerte zajló digitalizációs folyamat egyben azt is jelenti, hogy most van lehetőség arra, hogy az évtizedek óta a raktárakban porosodó filmeket újra elővegyük, belenézzünk, és néha hihetetlen ritkaságokat találjunk. Most decemberben a Magyar Nemzeti Múzeum és a mi munkatársaink, együttműködve aprólékosan feldolgozták a IV. Károly (az utolsó magyar király) 1916-os koronázásán készült filmfelvételeket. Ennek során kockáról-kockára beazonosították az ünnepség résztvevőit, politikusokat, az arisztokrácia képviselőit, a kulturális élet szereplőit, előkelőségeket. Az egyik felvételen még Kertész Mihály is látható, belenéz a kamerába. Gyönyörű kutatói munka ezeket feltárni, és egyre több ilyen felfedezés várható.

• *Hogyan alakul az archívum kutatói állománya?*

Sokan vannak körünkben, akik 20-30 éve dolgoznak itt. Az ő lelkesedésük és szakmai elkötelezettségük az intézmény túlélését és jelenlegi szakmai kompetenciáját is jelenti. Ez a szíve a Filmarchívumnak. Azok a munkatársak, akik ma a Filmarchívumban dolgoznak, képzett filmtörténészek, jelentős szakmai múlttal. Az elmúlt húsz évben voltak olyan nagyon jelentős szakemberek, akik vagy nyugdíjba mentek...

• *... vagy nyugdíjba küldték őket...*

... vagy különböző okoknál fogva eltávoztak az archívumból, de ennek ellenére ma is van egy szakmailag kompetens munkacsoport, akik a gyűjteményi ügyekkel hatékonyan és megfelelően tudnak foglalkozni. Folyamatosan dolgozzák fel a filmeket, a filmraktár szakszerűen működik...

• *Nem hiszem, hogy ebben nézetkülönbség lenne köztünk. Én csak arra utaltam,*

hogy az intézmény filmtörténész és filmtudományi kutatói állománya az utóbbi két-három évtizedben folyamatosan csökkent, és ma már az ilyen kutatási és publikációs tevékenység áthelyeződött az egyetemekre.

Ebben teljesen igaza van, és azt gondolom, hogy ezzel az egyetemi kutatói kapacitással nekünk együtt kell dolgozni. Ezt a munkát már el is kezdtem, januárban az első dolgom volt, hogy felvettem a felsőoktatási intézményekkel a kapcsolatot. Nemcsak az elméleti oktatás egyetemeivel, hanem például a vizuális művészettel foglalkozó MOMÉ-val is (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem), hiszen nekünk többféle kompetenciára van ma szükségünk.

• *Nézzük akkor az oktatási területet...*

Az oktatási területtel mostantól fogva Muszatics Péter foglalkozik nálunk, aki többek között a miskolci CineFest kurátoraként is ismert. Be akarunk indítani egy olyan továbbképzési programot, amellyel biztosíthatjuk az utánpótlást a filmtörténész-archivátor szakmában. Nemcsak nekünk, de a filmszakmának és a televízióknak is szükségük van ilyen képzett-szerű munkaerőre. Ha ehhez a képzéshez vissza tudnánk csalogatni azok közül, akik elmentek tőlünk, az csodála-

Makk Károly:

Szerelem

(Darvas Iván és Törőcsik Mari)

tos dolog lenne. A nagy öregek tapasztalatára szükségünk van ahhoz, hogy az új generációt felkészítsük. Teljesen saját keretek közt ezt sem tudjuk megvalósítani, de együttműködések keretében igen.

A másik ilyen fontos terület a restaurátorok képzése. Várunk olyan végzeteket a rokon felsőoktatási intézményekből, akik az új technológiák iránt nyitottak, akik részt tudnak venni a régi filmkópiák digitalizálásában és restaurálásában, fényelésében, azaz akik tehetségükkel és hozzáértésükkel hozzá tudnak járulni, hogy ezeket a filmeket új köntösben tárjuk a magyar közönség és a nagyvilág elé. Mi nem oktatási intézmény vagyunk, viszont szeretnénk hozzásegíteni azokat az oktatási intézményeket, amelyekben megvan a hajlandóság erre, hogy használják az archívum eszközeit, kapacitását, kinyitjuk az ajtókat.

A legnagyobb feladat, ahol a legtöbb a buktató, az egyetemes filmkultúra visszavezetése a magyar közoktatási rendszerbe. A filmoktatásnak vannak évtizedes hagyományai, sok iskolában ma is folyik, de valahogy kikerült a fősodorból. Javaslatot fogunk készíteni a felélesztésére.

• *Korábban ennek az intézménynek igen jelentős kiadói tevé-*

kenysége is volt, könyvek és folyóiratok jelentek meg. A könyvkiadás az elmúlt évtizedben szinte nullára zsugorodott, a Filmkultúra folyóirat papíron megszűnt és az online változat is csak vegetál. Milyen saját vagy kooperációs terveik vannak a kiadói tevékenység területén?

A motorja szeretnénk lenni ennek a tevékenységnek, a könyvkiadókkal való együttműködés keretében. Akár kettős kiadó, közös sorozatokkal, ez szerepel a terveinkben. A Filmkultúra olyan folyóirat, amely szervesen a Filmarchívumhoz kötődik, és ezt így is szeretnénk folytatni. Tartalmilag mindenképpen meg kell újulnia, ehhez kellene szerzők, együttműködő partnerek, ez súlyosan, kiemelt helyen szerepel az intézet tervei között. Azt még nem tudom megmondani, hogy papíron is meg kell-e jelennie, de az online megjelenés megújítását már elkezdtük.

A Filmarchívumnak készül egy integrált weboldala. A MaNDA féltucat különböző oldalon jelent meg, mi ezt integráljuk, egységes rendbe foglaljuk. A Filmkultúra önállóságát viszont megőrizzük. A Filmalappal való előkészítő megbeszélések egyik legfontosabb témája volt, hogy mit fogunk csinálni a Filmkultúrával. Nem volt félreértés közöttünk abban, hogy a Filmkultúrának tovább kell élnie. Emellett az összes eddigi, papíron megjelent számot digitalizálva online hozzáférhetővé és kereshetővé tesszük, ami egy óriási kincsesház.

A lelkes, szakértő kollégáknak hála az elmúlt években is rengeteg állományt digitalizáltak, hihetetlen adatbázisok jöttek létre házon belül. A külső felhasználó, szakember vagy érdeklődő laikus ebből eddig semmit nem tudott használni. Ezt meg fogjuk változtatni, és sokkal szélesebb körben tesszük kuthathatóvá az adatbázisainkat.

• *Filmklubok és művészmozik – lesz nekik közvetlen kapcsolatuk a megújuló Filmarchívummal?*

A filmklubok és artmozik eddig is kapcsolatban voltak az archívummal, hiszen a filmes örökség eddig is leginkább az archívumon keresztül volt elérhető. Ezt a kapcsolatot fenntartjuk és erősítjük. Ugyanakkor keressük az együttműködést olyan vállalkozó szellemű forgalmazó cégekkel is, amelyek a felújított filmklasszikusokat moziforgalmazásba is ki merik vinni.

Már vannak jelentkezők, ebben az évben két-három kiemelt magyar felújított filmalkotást országosan fognak moziban forgalmazni. Nyilván elsősorban a szórakoztató filmek érdeklik a forgalmazókat, mint *A tanú* vagy *A macskafogó*, de szó esett a *Körhinta* és a *Szegénylegények* moziforgalmazásáról is.

• *Lesz-e az archívumnak saját mozija?*

Átmeneti időszakban vagyunk, keressük azt a partner mozi, amelyikkel a budapesti belvárosi vetítéseket újra tudjuk indítani. A fő csapásirány egy budapesti „cinémathèque”, vagy úgymond filmtörténeti központ, film-múzeum létrehozása. Szeretnénk egy budapesti központi helyen egy filmes intézményt létrehozni, ahol korszerű mozi termekben láthatja a magyar közönség a magyar és az egyetemes film történet alkotásait. Korszerű médiatár, rendezvényi helyiségeket, kiállítóteret, könyv és videóarúsítást tervezünk. Tehát azt, amit Párizsban a Cinémathèque Française, Amszterdamban az Eye, Londonban a BFI South Bank nyújt az ottaniaknak. Ezek a példaképeink. Ha nem is tudjuk azonnal mindazt és ugyanúgy nyújtani, mint ők, de funkciójában egy független belvárosi találkozóhelyet szeretnénk, ahol kutatóterem is működik, tehát egy komplex intézmény a cél. Ma még nem tudom megmondani, hogy ez mikor fog megvalósulni, de meg fog.

• *Az archívum könyvtára tulajdonképpen irattár, kéziratár is. Lát-e Ön lehetőséget arra, hogy rendszeresen begyűjtsék a magyar film nagy alkotóinak kéziratait, levelezését, hagyatékait?*

Ez egy érzékeny feladat, örökösökkel tárgyalni, az anyagot feldolgozni... A hajlandóságunk megvan rá, a többi az erőforrások kérdése. Megfontoljuk, igyekszünk.

• *A külföldi filmintézetekben izgalmas részterület a saját filmek készítése. Van, ahol foglalkoznak ezzel, van ahol nem. Különleges művészi kísérletek készülnek így, vagy olyan filmek, melyekre a filmipar nem vállalkozik. Önök terveznek valamilyen filmgyártási aktivitást?*

Január elsejétől a Filmarchívum a Filmalap felügyelete alatt, annak igazgatóságaként működik. A Filmalap a szerteágazó filmszakmai tevékenységek – köztük a filmgyártás – támogatója. Az intézmény maga, így a Filmarchívum igazgatóság sem filmgyártó. Ötlettel, inspirációval, szakmai segítséggel részt

tudunk venni bizonyos filmtervek megvalósításában.

• *Ön egy igazi mozis lelkesedésével áll a feladatához. Ugyanakkor nagyon sok olvasónk azt fogja mondani, hogy ez egy korszerűtlen felfogás, a mai fiatalok nem járnak moziba, már tévét se néznek, már számítógépet se néznek, csak a kis okostelefonokon letöltenek félperces videóvicceket... Hogyan látja Ön a kapcsolatteremtést a hagyományos mozitól a kis digitális játsszáig terjedő térben? Hogyan tudnak nyitni azok felé a fiatalok felé, akik csak nyomkodják a mobiljukat?*

Ez egy óriási kihívás ma a világ minden országában. A mozi hanyatlása azonban egy bizonyos ponton lassulni kezdett, ma is lassulóban van, ami már bizalommal tölti el az embert, hogy ez a hanyatlás meg is torpanhat. A mozi korábbi hegemoniája nem fog visszatérni, de a létjogosultsága megmarad. A filmkultúra terjesztéséhez alapvetően szükségünk van a mozi termekre. A digitálisan felújított régi filmeknek világszerte szélesedő piaca van. Divatba jöttek a régi filmsikerek, amelyek már bizonyítottak. A közönségépítésnek rengeteg technikája van, ezeket a régi filmekre is alkalmazni kell. A közösségteremtő erő, az itt és most ereje, az eseményközpontság – ezek mind-mind olyan tényezők, amelyeket integrálnunk kell a stratégiánkba. A közösségi média használata... Amióta januárban elkezdtük a közös munkát a kollégákkal, hetente többször is jelentkezők hírekkel a saját munkánkról és a nagyvilág filmjeiről. Ezzel kontextusba is helyezzük a magyar filmet, újra érdekessé tesszük a hazai nézők számára. Senki nem tud kizárólag a kultúrmisszióból élni, együtt kell élnünk a piactudással. A sikerfilm bevételével segítjük a rétegfilm bemutatását.

Ha a vizuális kultúra terjesztését minél szélesebb körben végzik, nemcsak a fővárosban, hanem országosan, művészeti központok, kultúrházak, iskolák, akkor ez a vizuális kultúra nagyon könnyen terjedhet. Az online tartalmak terjesztésétől nem kell félnünk. A figyelem felkeltésére használnunk kell a hatásos filmrészleteket, a kreatív, olykor humoros montázsokat. Ez működik Franciaországban, Németországban, Angliában. Én ezzel foglalkoztam az elmúlt tizenhárom évben. Hiszem, hogy Magyarország is működni fog. •